

ÇİNE HALKEVİ VE FAALİYETLERİ 1938-1951*

ÇİNE COMMUNITY CENTER AND ITS ACTIVITIES 1938-1951

Günver GÜNEŞ** - İnan YILMAZ***

Geliş Tarihi/Received:25.03.2022

Kabul Tarihi/Accepted:13.06.2022

GÜNEŞ, Günver - YILMAZ, İnan, (2022), "Çine Halkevi ve Faaliyetleri 1938-1951", Belge Dergisi, S.24, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Yaz 2022/II, ss. 113-129.

Öz

19 Şubat 1932'de açılan Halkevleri, Cumhuriyetin kültürel kalkınma projeleridir. Halkevlerinin temel işlevi Cumhuriyet devriminin yarattığı aydınlanmanın toplumsal sahaya taşınmasıdır. Halkevleri yereldeki örgütlenmeleriyle bu işlevi yerine getirmeye gayret etmiştir. Halkevleri, Dil, Tarih ve Edebiyat, Temsil, Spor, Güzel Sanatlar, Köycülük, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Kütüphane ve Yayın ve Müze ve Sergi ve Sosyal Yardım olmak üzere 9 farklı faaliyet kolunda etkinlik yürütmüştür. Bu açıdan Halkevlerinin faaliyet alanı oldukça geniş ve toplumun tüm kesimlerine hitap etmektedir. Aydın'da ilinde Halkevi faaliyetleri, 19 Şubat 1932'de Aydın Halkevinin kuruluşuyla başlamıştır. Aydın Halkevinin ardından Nazilli, Söke, Bozdoğan, Germencik, Horsunlu, Karacasu, Kılavuzlar, Sultanhisar, Umurlu, Yenipazar, Karapınar (İncirliova), Kuyucak Halkevleri açılmıştır. Çine Halkevi ise 20 Şubat 1938 tarihinde kuruluşunu tamamlayarak bulunduğu bölgenin sosyal ve kültürel gelişimi için faaliyetlere girişmiştir. 1938-1951 yılları arasında 13 yıl cumhuriyet modernleşmesinin Çine'deki merkezi olan Halkevi bünyesinde Spor Şubesi, Temsil Şubesi, Sosyal Yardım Şubesi, Köycülük Şubesi, Kütüphane ve Yayın Şubesi olmak üzere 5 şube ile faaliyet göstermiştir. Spor Şubesi Çine'de sportif faaliyetlerin canlanmasını sağlayarak vatandaşlara spor kültürünü aşılamıştır. Temsil Şubesi tiyatro alanında önemli çalışmalara imza atmıştır ve sahne sanatlarını Çine'de canlı tutmaya gayret göstermiştir. Sosyal Yardım Şubesi, fakir ve yardıma muhtaç vatandaşlara çeşitli yardımlarda bulunmuştur. Köycülük Şubesi düzenlediği köy gezileriyle köylü yurttaşların gündelik yaşamda karşılaştığı sorunlara çözümler üretmeye çalışmıştır. Kütüphane ve Yayın Şubesi bir kütüphane oluşturarak Çineli vatandaşların kültürel seviyesini arttırmaya çalışmış, onları bilgili bireyler haline getirmeye gayret etmiştir. Bu çalışmada arşiv belgeleri, resmi yayınlar, dönemin basını ve hatıratlara dayalı olarak Halkevinin Cumhuriyetin kuruluş sürecinde Çine kasabasının her yönden kalkınması amacıyla gerçekleştirdiği faaliyetler ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Halkevleri, Aydın, Çine, Çine Halkevi, Nuri Güngör

* Yazarlar bu çalışmaya eşit oranda katkı yapmışlardır.

**Dr. Öğretim Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı, ggunes65@gmail.com, (<https://orcid.org/0000-0002-4255-5288>).

***Yüksek Lisans Öğrencisi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı, inanilyilmaz@yahoo.com, (<https://orcid.org/0000-0003-2088-3157>).

Abstract

The Community Centers, which were opened on February 19, 1932, are the cultural development projects of the Republic. The main function of Community Centers is to carry the enlightenment created by the Republican revolution to the social field. Community Centers have tried to fulfill this function with their local organizations. It carried out activities in 9 different branches of activity: Community Centers, Language, History and Literature, Theatre, Sports, Fine Arts, Ruralism, Public Classrooms and Courses, Library and Publication, Museum and Exhibition and Social Aid. In this respect, the field of activity of Community Centers is quite wide and appeals to all segments of the society. Community Center activities in Aydın started with the establishment of Aydın Community Center on February 19, 1932. After Aydın Community Center, Nazilli, Söke, Bozdoğan, Germencik, Horsunlu, Karacasu, Guides, Sultanhisar, Umurlu, Yenipazar, Karapınar (İncirliova), Kuyucak Community Centers were opened. The Çine Community Center, on the other hand, completed its establishment on February 20, 1938 and started activities for the social and cultural development of the region. Between 1938-1951, it operated with 5 branches, namely Sports Branch, Representation Branch, Social Aid Branch, Ruralism Branch, Library and Publication Branch, within the body of the Community Center, which is the center of the republic's modernization in Çine for 13 years. The Sports Branch instilled sports culture in the citizens by reviving sports activities in Çine. The Theatre Branch has carried out important works in the field of theater and has endeavored to keep the performing arts alive in Çine. Social Assistance Branch provided various aids to poor and needy citizens. The Peasantism Branch tried to find solutions to the problems faced by the villagers in their daily lives with the village tours it organized. In this research, based on archival documents, official publications, the press of the period and memoirs, the activities carried out by the Community Center for the development of the town of Çine in all aspects during the establishment of the Republic will be discussed.

Keywords: *Community Centers, Aydın, Çine, Çine Community Center, Nuri Güngör.*

GİRİŞ

29 Ekim 1923'te cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte yeni Türkiye kendine çağdaşlaşma yolunda yeni bir rota çizmeye başladı. Türkiye'nin modernleşmesi ve muasır medeniyetler seviyesine ulaşabilmesi açısından yapılan yeniliklerin halka ulaştırılması ve halk tarafından benimsenmesi oldukça önemli bir konudur. Bu anlamda iki kurum dikkat çekici bir şekilde öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki Türk Ocakları diğeri de Halkevleridir. İmparatorluktan Cumhuriyete geçerken Türk Ocaklarının faaliyetleri oldukça önemli olduğu gibi, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki gayreti ve çabası da yakından gözlemlenmelidir. 1912'de kurulan ve Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde Türkçülük akımının meydana getirdiği en önemli fikir kuruluşlarından olan Türk Ocakları Mondros Mütarekesinin imzalanması ve İstanbul'un işgal edilmesiyle İtilaf Devletlerince faaliyetleri sakıncalı görülmüş ve 9 Mart 1920'de faaliyetlerine son verdirilmişti. Türk Ocaklarının faaliyetlerinin hedef haline gelmesinin nedeni işgaller karşısında milli duruşunu belli etmesinden kaynaklanıyordu. İşgal yıllarında Osmanlı yönetiminin ortaya koymadığı vatansever ve işgal karşıtı duruşu Türk Ocakları ortaya koymuştu¹. Türk Ocakları önderleri Milli Mücadelenin birer parçası olarak işgallere karşı mücadele verdiler ve ülkenin kurtarılmasında birer emek sahibi oldular. Halide Edip, Hamdullah Suphi, Mehmet Emin, Hüseyin Ragıp gibi Türk Ocaklı aydınlar, İzmir'in işgalinin ardından Sultanahmet ve Fatih'teki işgal karşıtı mitinglerin düzenleyicileriydi ve halkı işgallere karşı örgütlenme ve bilinçlendirme konusunda ön plandaydılar². Türk Ocaklarının Milli Mücadele yıllarındaki aktif tutumu, onun Milli Mücadele kazanılmasından sonra tekrardan canlandırılmasına vesile oldu. Bu canlanma sürecine en büyük destek Mustafa Kemal ve arkadaşlarından gelmişti. Kısa bir süre içerisinde Türk Ocakları Anadolu'nun birçok yerinde yeniden hızlı bir şekilde örgütlenerek faaliyetlerine başlamıştı³. Cumhuriyet döneminde Türk Ocaklarının temel amacı Cumhuriyet devrimlerini yaymak toplumsal alanda devrimleri halka anlatmak ve bu doğrultuda faaliyetler yürütmektir. Böylelikle devrimlerin toplumsallaşması Türk Ocaklarının kültürel faaliyetleri aracılığıyla gerçekleştirilecekti⁴. Ancak Türk Ocakları ve Cumhuriyet Halk Fırkası arasında düşünsel açıdan birçok kez fikir ayrılıkları vücut bulmuştu. Türk Ocaklarının aydın kadrosunun gerçekleştirilen devrimlerin bazılarında temkinli yaklaşması⁵ gibi durumlar Türk Ocaklarının aktif faaliyetlerini yürüttüğü yıllar içerisinde Türk Ocakları yerine, CHF'ye fikrîsel açıdan daha bağlı kurumlar kurma fikrini var etmişti. "Halkevleri" ismi ilk kez 1925 yılında CHF çevrelerinde zikredilmeye başlamıştı⁶. CHF, Türk Ocaklarını kapatıp yeni kurumlar kurmak yerine 1927 yılında yapılan CHF kurultayında Ocakları kendi bünyesine kattı. Böylelikle Türk Ocakları doğrudan CHF'ye bağlı kurumlar haline geldi⁷. Ancak her ne kadar Türk Ocakları CHF denetimi altına alınsa da, Ocaklar ile parti arasında eşgüdüm sağlanamadı. 1930 yılında Serbest Cumhuriyet Fırkasının kapanmasıyla birlikte CHF, Türk devriminin henüz yeterince toplumsallaşmadığından

1 Kenan Akyüz, "Türk Ocakları", *Bellekten*, Cilt:1, Sayı: 196, Ankara 1986, s.201-205.

2 Yusuf Sarıncay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları 1912-1931*, Ötügen Yayınları, İstanbul 1994, s. 224.

3 Tahir Kodal, "Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Ocakları", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı:52, Erzurum, 2013, s.301-304.

4 Sarıncay, *a.g.e.*, s. 302; Kodal, *a.g.m.*, s. 304, 305.

5 Sarıncay, *a.g.e.*, s. 301.

6 Füsün Üstel, *İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları (1912-1931)*, İletişim Yayınları, İstanbul 2020, s.166, 167.

7 Üstel, *a.g.e.*, s. 166, 167.

hareketle⁸, ülkedeki kontrolü bütünüyle eline alabilmek için kendinden bağımsız hareket eden tüm kurumları kapatma yoluna başvurdu. Bu sürecin sonucu olarak 10 Nisan 1931'de Türk Ocakları feshedildi⁹.

Halkevlerinin kuruluşu, Türk Ocaklarının kapatılışından hemen sonra gerçekleşti. Türk Ocaklarının kapatılışıyla birlikte yeni bir oluşum arayışında olan CHF yönetimi, Çekoslovakya'daki öğrencilik hayatı boyunca bu ülkedeki kültürel faaliyetleri takip eden Vildan Aşır Savaşır'ın bilgilerine başvurdu. Vildan Aşır Savaşır, Sokol tarzı bir örgütlenme modeline gidilebileceğinden bahsediyordu. Ankara'da Milli Eğitim Bakanı Reşit Galip öncülüğünde dönemin aydınlarından oluşan bir heyet oluşturuldu. Heyet Halkevlerinin tüzüğünü yazmıştı¹⁰. 10-18 Mayıs tarihleri arasında gerçekleştirilen parti kurultayında da Halkevlerinin kuruluşu kararlaştırıldı¹¹. 19 Şubat 1932 tarihinde İstanbul, Ankara, Denizli, İzmir, Bursa, Afyon, Konya, Diyarbakır, Eskişehir, Aydın, Çanakkale, Bolu, Malatya ve Samsun'da birer Halkevinin açılmasıyla Halkevleri resmen kuruluşunu ilan etmiş bulunuyordu¹².

Halkevlerinin temel işlevi, cumhuriyetin prensipleri ve yapılan devrimlerin etrafında bütünleşmiş, millet olma bilincine sahip, modernleşme yolunda emin adımlarla ilerleyen bir halk kütlesi yaratmaktır¹³. Halkevleri Dil, Tarih ve Edebiyat, Temsil, Spor, Güzel Sanatlar, Köycülük, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Kütüphane ve Yayın ve Müze ve Sergi ve Sosyal Yardım olmak üzere 9 farklı şubeye ayrılarak faaliyetlerini yürütüyordu¹⁴.

1. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Çine

Osmanlı devletinin kuruluş ve gelişme dönemlerinde Muğla livasına bağlı olan Çine kazası, Tanzimat sonrasında Aydın'a bağlanmış olan Aydın'ın bir ilçesidir¹⁵. Küçük bir yerleşim olan Kiroba'nın adı 19. Yüzyıl sonlarında Çine olmuştur. Osmanlı devletinin son yılları dâhil olmak üzere tarım ve hayvancılık bölgenin en önemli geçim kaynağını oluşturmuştur.¹⁶Yakın dönemde Çine 20. Yüzyıl başlarında eşkıyalık olayları¹⁷ ve Milli Mücadele döneminde Yunan işgaline karşı milli uyanışın önemli bir merkezi olarak dikkat çekmiştir. İzmir'in işgalinden sonra Çine, Yunan işgal kuvvetlerinin Aydın'a ilerlediği süreçte 57. Tümenin komuta merkezi olmuştur¹⁸. Yunan kuvvetleri tarafından Aydın'ın işgalinden

8 Çetin Yetkin, *Türkiye'de Tek Parti Yönetimi 1930-1945*. Altın Kitaplar Yayınevi, 1983, s. 30.

9 Mete Tunçay, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek-Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931)*, Yurt Yayınları, Ankara 1981, s.296,297.

10 Zeki Arıkan, "Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi", *Atatürk Yolu Dergisi*, Cilt:6, Sayı:23, 1999, s.267, 268.

11 Anıl Çeçen, *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, Tarihçi Kitabevi, İstanbul 2018, s. 110.

12 Çeçen, *a.g.e.*,s.113

13 Sefa Şimşek, *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2002, s.64; Çeçen, *a.g.e.*,s.121.

14 C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1932, s.6.; 1932 yılında Halkevlerinin şubeleri Dil, Tarih ve Edebiyat, Temsil, Spor, Güzel Sanatlar, Köycülük, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Kütüphane ve Yayın ve Müze ve Sergi ve Sosyal Yardım olarak belirlenmiştir. 1940 yılında ise Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, Dil ve Edebiyat, Müze ve Sergi Şubesi de Tarih ve Müze olarak değiştirilmiştir. Bkz: *C.H.P. Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi*, Ankara 1940, s. 4.

15 Lütfi Budak, *XIX. Yüzyıl Ortalarında Çine Kazası*, Aydın Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını No:5, Aydın 2018, s. V.

16 *Değişim Sürecinde Aydın*, Editör: Sabri Sürgevil, Hilal Ortaç, Olcay Pullukçuoğlu Yapucu, Cihan Özgün, Aydın Ticaret Odası Kültür Yayını No:4, Aydın 2010, s.29-44.

17 Sabri Yetkin, *Ege'de Eşkıyalar*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, s. 143.

18 M. Şefik Aker, *İstiklal Harbinde 57. Tümen ve Aydın Milli Cidali*, C.II, Matbaa-i Askeri, İstanbul 1937, s.3-4,Sıtkı Aydinel, *Güneybatı Anadolu'da Kuva-yı Milliye Harekâtı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993, s. 92, 93.

on gün sonra 5/6 Haziran 1919'da Askerlik Şubesi binasında asker ve efeler tarafından Kuva-yı Milliye Çine'de kurulmuştur.¹⁹Kuva-yı Milliye'nin Aydın bölgesinde örgütlü ilk çete baskını olan Malgaç Baskınının planı Çine'de askerlik şubesinde gerçekleştirilmiştir.²⁰Bu gelişmeler Çine'yi bölgede ilk direniş merkezi olarak ortaya çıkarmıştır.²¹Çine'de Bozüyükülü Hoca Süleyman Efendi'nin girişimleri ile oluşturulan Çine Heyet-i Milliyesi Yunan işgaline karşı ilk direniş örgütlenmesi olarak dikkat çekmiştir.²²Çine Heyet-i Milliyesi bir taraftan göçmenlerin barınma ve beslenme ve sorunları ile ilgilenirken, diğer taraftan da gönüllü müfrezeler eliyle gerçekleştirilecek Tellidede ve Kızılçay Pusu Müsademelerinde İkizköy köprüsünün tahrip edilmesi yanında büyük Aydın muharebesinde görev alan gönüllüleri mücadeleye hazırlayarak, teşkilatçı özelliğiyle bütün Aydın Sancağı Heyet-i Milliyelerine örnek olmuştur.²³Çine Milli Mücadele yıllarında Yunan zulmünden kaçan Türk-Müslüman ahalinin güvenli bir yer olarak göç ettiği bir yerleşim yeri olarak öne çıkmıştır.²⁴

İtalyan ve Yunan işgalinden kurtuluşun ardından Cumhuriyet döneminde işgalin yarattığı sosyal ve ekonomik tahribatın izleri silinmeye çalışılmıştır. Merkezi yönetimin katkıları, yerel yönetimin çabası gayreti orta ölçekli bir kasaba görünümündeki Çine'nin gelişiminde önemli bir etken olmuştur. Çine Belediyesi cumhuriyetin ilk yıllarında kasabayı modern bir kente dönüştürme mücadelesinde öncelikle çarşı ve caddelerdeki bozuk yolları düzelterek işe başlamıştı. Kentteki tüm binalar boyanıp badanalananarak Çine yeni bir görünüme kavuşturulmuştur. Belediye kasabanın haritasını yaptırmış, aynı zamanda elektrik projesini de 1938 yılında tamamlatarak vekâlete tasdiğe göndermeyi başarmıştı. Bu çalışmalarda 1923'te Belediye Başkanı olan Ceridin Osman Efendi'nin, Daha sonra Salih Zeki Bey'in, Sakıp (Akhan) Bey'in ve 1934'de belediye başkanı seçilen Nuri Güngör'ün büyük emekleri olmuştur. Bu idealist çabalar meyvelerini vermiş kasaba da ilk eczane Hamdi (Aköz) Bey tarafından 1930 yılında, ilk spor kulübü Çine Madranspor 1926 yılında, ilk sinema 1936 yılında Hamit bey tarafından 1935 yılında açılmıştır. Çine Tarım Kredi Kooperatifini de 1931 yılında faaliyetlere başladığını resmi kayıtlardan öğrenmekteyiz.²⁵ Çine'ye su ise Madran dağından gelmekteydi²⁶. Cumhuriyetin ilk nüfus sayımında 1927 yılında Çine Kazasının nüfusu 28.117 iken, 1935 yılında 34.204'e ulaşmıştır²⁷.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Çine'de başlıca geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktı²⁸. Zeytincilik, tütüncülük²⁹, pamukçuluk³⁰, darı, arpa ve buğday ekimi aynı zamanda önemli zirai faaliyetlerdi. Çine'nin zengin ormanlara sahip olması aynı zamanda kerestecilik faaliyetlerinin yapılmasını mümkün kılmaktaydı³¹. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Çine'nin

19 Asaf Gökbek, *Milli Mücadele'de Aydın*, Coşkun Matbaası, Aydın 1964, s.112-114, Fatih Özkurt, *Yörük Ali Efe, Milli Mücadele'nin Gizli Kahramanı*, Kronik Yayınları, İstanbul 2019, s.75-82

20 Gökbek, *a.g.e.*, s.157-167, Aker, *a.g.e.*, C:II, s. 75-76.

21 Aker, *a.g.e.*, C.II, s. 70-72, Gökbek, *a.g.e.*, s. 150.

22 Mehmet Başaran, *Milli Mücadele'de Çine Heyet-i Milliyesi (1919-1920)*, İstanbul 2007, s.30.

23 Aker, *a.g.e.*, Cilt:II, s.97-111, Başaran, *a.g.e.*, s.34-35.

24 Süleyman Tekir- Selçuk Ural, "Batı Anadolu'da Yunan İşgali ve Aydın Muhacirleri (1919-1920)" *CTAD*, Yıl 13, Sayı 26, 2017, s. 135

25 Arif Uyguc, *Dünden Bugüne Çine*, Basım Ajans Matbaacılık, Denizli 1996, s.64-65.

26 *Anadolu Gazetesi*, 22 Şubat 1938.

27 *Cumhuriyetin 15. Yılında Aydın*, C. H. P. Basımevi 1938 s. 21.

28 *Haber Gazetesi*, 6 Eylül 1938.

29 *Haber Gazetesi*, 6 Eylül 1938.

30 *Cumhuriyetin 15. Yılında Aydın*, s. 78.

31 *Milliyet Gazetesi*, 9 Ağustos 1934.

kırsal bölgelerinin gelişmesi için gayret gösterilirken, iki köye pazar yerleri inşa edilmiştir³².

CHP'nin oldukça örgütlü ve güçlü olduğu ilçede 1938 yılında partinin 94 ocağı ve 5213 üyesi bulunuyordu. Bu veriler çerçevesinde Çine hem CHP ocağı hem de üye sayısı itibarıyla, Aydın ilinde Aydın merkez, Nazilli'den sonra geliyordu. CHP'nin önemli bir güç merkeziydi.³³ Modern atılımların meyvesini verdiği ilçe adını Cumhuriyetin 10. Yılında Türkiye'de seçimle gelen ilk kadın muhtar Gül Esin Hanımla da duyurmuştur Karpuzlu Nahiyesi Demircidere köyünde 7 erkek rakibini geride bırakarak muhtar seçilen Gül Esin Hanım Türkiye Cumhuriyetinin ilk kadın muhtarı olmuştur.³⁴ Cumhuriyetin ilk yıllarında Çine'de faaliyet gösteren en güçlü dernekler 1927 yılında kurulan Türk Hava Kurumu³⁵ ve Çine Türk Ocağı idi.

2. Makas Değişimi; Çine Türk Ocağından Halkevine Geçiş

Aydın'da Halkevi faaliyetleri, 19 Şubat 1932'de Aydın Halkevinin kurulmasıyla başlamıştır. Aydın Halkevi, ülkede ilk kurulan 14 Halkevinden biriydi³⁶. Aydın Halkevinin 23 Şubat 1933'te açılan Nazilli Halkevi, 22 Şubat 1935'te açılan Söke Halkevi takip etti. Söke'den sonra sırasıyla 19 Şubat 1939'da, Bozdoğan, Germencik, Horsunlu, Karacasu, Kılavuzlar, Sultanhisar, Umurlu ve Yenipazar³⁷ ve Karapınar (İncirliova)³⁸ 25 Şubat 1945'te de Kuyucak Halkevi açıldı³⁹. Çine Halkevi ise 20 Şubat 1938 tarihinde kurularak faaliyetlerine başlamıştır⁴⁰.

Halkevi kurulmadan evvel, Çine'de Türk Ocağı kültürel faaliyetler yürütmekteydi. Çine Türk Ocağı 1925 yılında faal durumdaydı.⁴¹ Bu yıllarda Türk Ocağı, Ahmet Tevfik Bey başkanlığında çalışmalarını sürdürmüştü⁴². Çine Türk Ocağı yönetim kurulunda yer alan isimler arasında Murahhas Salih Zeki Bey, Muhasebeci ve Katib: Baş Muallim Eyüp Sabri Bey, Veznedar: Tüccardan Nazmi Bey, Aza: Binbaşı Atıf, Hükümet Tabibi Sadık, Tüccardan Osman ve Hidayet Beyler bulunuyordu.⁴³ 1927 yılında Çine Türk Ocağı başkanlığını Ahmet Tahiroğlu Cafer Tayyar Bey yapmıştır.⁴⁴ 1925 yılında Ankara'da gerçekleşen Türk Ocakları İkinci Kurultayında Çine Türk Ocağını Dr Reşid Galip Bey, 1927 kurultayına Hazım Bey⁴⁵,

32 *Cumhuriyetin 15. Yılında Aydın*, s. 41.

33 *Cumhuriyetin 15. Yılında Aydın*, s.153.

34 Günver Güneş, "Türk Kadınının Muhtarlık Köy İhtiyar Heyetlerine Seçme ve Seçilme Hakkını Kazanması; Türkiye'nin İlk Kadın Muhtarı Gül Esin Hanım (Übbül), Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, C.IX, Sayı:20-21, Bahar/ Güz 2010, İzmir 2010, s. 171-190.

35 Arif Uyguç, a.g.e, s. 65, *Cumhuriyetin 15. Yılında Aydın*, s. 175.

36 Günver Güneş, "Çağdaşlaşma Sürecinde Aydın Halkevi ve Faaliyetleri", *CTAD*, Cilt:3, Sayı:5, 2007, s.145.

37 Mustafa Özsarı, "Ege Bölgesi Ege Bölümü Halkevleri ve Yayın Çalışmaları", *Atatürk Yolu Dergisi*, Cilt:6 Sayı:23, 1999, s.404.

38 *C.H.P. 1939'da Halkevleri*, Recep Ulusoğlu Basimevi, Ankara 1939, s.23.

39 Özsarı, a.g.m., s.404.

40 *Aydın Gazetesi*, 14 İkincikanun 1938; Özsarı, a.g.m., s.404.

41 *Türk Ocakları Tarihi, Açıklamalı Kronoloji 1912-1997*, I. Cilt, Hazırlayanlar: Hüseyin Tuncer-Yücel Hacıoğlu-Rağıp Memişoğlu, Ankara 1998, s. 135.

42 Günver Güneş, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Aydın Türk Ocağı (1923-1931)", *Türk Yurdu*, Cilt 32, Sayı: 300, s.63.

43 *Türk Ocakları Tarihi*, s.137.

44 *Türk Ocakları Tarihi*, s.228.

45 Üstel, a.g.e, s. 253.

1928 yılındaki kurultayda ise Ruşen Eşref Bey temsil etmiştir.⁴⁶ Reşid Galip Bey ikinci kurultayda Türk Ocakları Merkez Heyetine seçilmiştir⁴⁷.

Çine Türk Ocağı, Aydın'da faal kalabilen nadir Türk Ocakları olarak karşımıza çıkmaktadır. 1927 yılında 2.200 lira, 1928 yılında ise 3.310 liralık bir bütçeyle çalışma sürdürüyorlardı. Aynı zamanda Ocağın kendine ait 20.000 kuruşluk bir binası mevcuttu. Bu binalar Türk Ocağı kapatıldıktan sonra CHF tarafından devralınmıştır⁴⁸. Türk Ocaklarının 10 Nisan 1931'de tüm mal varlığı ile birlikte CHF'ye katılmasının ardından Çine Türk Ocağına ait tüm emlak ve gayr-ı menkulde partiye devredilmiştir. Çine Türk Ocağı üyeleri bir süre partide faaliyet göstermişler, 1938'de halkevinin açılmasıyla Çine Halkevi çatısında çalışmalarını yürütmüşlerdir.

Çine Halkevi'nin Kuruluşu, Yönetim Kurulları, Bütçesi ve Binası

CHP 13 Ocak 1938 tarihinde mevcutların yanında 39 Halkevinin daha kurulmasına karar verdi. Açılması düşünülen 39 Halkevi arasında Çine Halkevi de bulunuyordu. Çine Halkevi, Nazilli'de açılacak ikinci Halkevi olan Sümer Halkevi ile birlikte⁴⁹ kurulacaktı. Çine Halkevinin açılış tarihi 20 Şubat 1938 olarak kararlaştırılmıştı⁵⁰. Halkevinin açılışı için 1 ve 2 Şubat geceleri CHP Çine parti salonunda okul öğretmenlerinin şerefine çay ziyafeti düzenlenmiş ve bu etkinliğe kasabadaki tüm öğretmenler katılmıştır. Etkinlikte açılacak olan Çine Halkevinin kuruluşu ve faaliyetleri hakkında bilgi paylaşılmış, görüş alışverişinde bulunulmuştur. Toplantıda ayrıca öğretmenler 20 Şubat gecesi Halkevinin açılış vesilesiyle bir müsamere düzenlemeyi kararlaştırdılar. CHP Çine İlçe Başkanı Nihat Erol da Halkevinin açılış sürecinde önemli katkılar sağlamıştır⁵¹. CHP Aydın İl Başkanı Özdemir Günday da Çine Halkevinin açılış için yapılan bu hazırlıkları yerinden takip etmiş toplantılara katılarak destek vermiştir⁵².

Çine Halkevi kuruluş aşamasında temsil, spor ve kütüphane ve yayın olmak üzere 3 şube ile faaliyetlerine başlamıştır⁵³. 20 Şubat 1938 tarihinde gerçekleşen Çine Halkevinin açılış töreni oldukça coşkulu geçmiştir. Saat 13.30'da Dâhiliye Vekili ve CHP Genel Sekreteri Şükrü Kaya'nın Ankara Halkevindeki söylev, radyodan dinlenmiş, ardından CHP Aydın İl Yönetim Kurulu Üyesi Raif Aydoğdu'nun yaptığı konuşma sonrası Halkevinin açılış yapılmıştır. Açılış töreninin gerçekleşmesinin ardından bir öğrenci "*Halkevinin çocuğu*" isimli bir şiiri, kültür memuru B. İzzet de Atatürk'ün gençliğe hitabesini okumuştur. Törenin sonunda CHP Çine İlçe Başkanı Nihat Erol Halkevlerinin amaçları hakkında bir konuşma gerçekleştirilmiştir. Erol'un konuşmasıyla tören sona ermiştir. Açılış töreninin ardından aynı gece temsil kolu tarafından "*Tırtıllar*" piyesi sahnelenmiştir. Açılış töreni ve etkinliklerine Çineliler oldukça fazla ilgi göstermiş ve Halkevinin açılmasından dolayı oldukça mutlu olmuşlar, hatta etkinliklerde sıkça heyecanlı kalabalığın tezahüratları

46 *Türk Ocakları 1928 Senesi Kurultayı Zabıtları*, Ankara 1928, s.2-3.

47 Sarıncay, a.g.e, s.250, Üstel, a.g.e, s.174.

48 Güneş, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Aydın Türk Ocağı (1923-1931)", s.58, 64, 66

49 Nurcan Toksoy, *Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak Halkevleri*, Orion Yayınları, Ankara 2007, s.45; *Aydın Gazetesi*, 14 İkincikanun 1938.

50 *Aydın Gazetesi*, 14 İkincikanun 1938; Özşarı, a.g.m., s.404.

51 *Aydın Gazetesi*, 6 Şubat 1938.

52 *Aydın Gazetesi*, 17 Şubat 1938.

53 *Anadolu Gazetesi*, 22 Şubat 1938.

yankılanmıştır⁵⁴. Törenle ilgili haberler hem Aydın'da çıkan Aydın gazetesi, İzmir'de yayınlanan Anadolu ve Yeni Asır gazeteleri ile Ulusal gazetelerde de çıkmıştır.⁵⁵

Çine Halkevinin kuruluşunun ardından ilk olarak Halkevine başkan seçimi yapılmış, CHP Çine İlçe Yönetim Kurulu tarafından yapılan seçimin sonucunda Çine Halkevi başkanlığına oybirliğiyle Nuri Güngör seçilmiştir⁵⁶. 1939'un haziran ayında Nuri Güngör, işlerinin yoğunluğu sebebiyle başkanlıktan çekilmiş görevi Çine Türk Hava Kurumu başkanı Cafer Uyguc'a devretmiştir⁵⁷. 1940 yılında Halkevi başkanlığına Melahat Gedik⁵⁸, 1942 yılında ise Dr. Namık Gedik seçilmiştir⁵⁹. Namık Gedik, Halkeviyle sık sık köy gezilerine çıkmış, hasta olan köylüleri ücretsiz tedavi etmiş, reçetelerini ise Halkevi bütçesinden karşılanmasına vesile olmuştur⁶⁰. Çok sık başkan değişikliği yaşayan Çine Halkevinin 1943 yılında başkanlık görevini Çine Dava Vekili Sadık Vural üstlenmiştir⁶¹. Aynı yıl Halkevi başkanlığı görevine Ragıp Tuncer getirilmiştir⁶². Mesleği Ziraat Fen Memuru olan Ragıp Tuncer 1945 yılında Balıkesir'e tayin olunca başkanlık görevini Hidayet Yavaşoğlu'na devretmiştir⁶³. Hidayet Yavaşoğlu da 1946 yılına kadar sürdürdüğü görevini⁶⁴ işlerinin yoğunluğundan ötürü Milli Eğitim Müfettişi Behçet Güvenç'e bırakmıştır⁶⁵. Behçet Güvenç ise Halkevi başkanlığı görevini ancak 3 ay kadar sürdürebilmiş, Çine'de ikamet etmediğinden başkanlığı bırakmak zorunda kalmıştır. Ağustos 1946'da Çine Saymanlık Memuru Tevfik Mutlu Halkevi başkanlığına seçilmiştir⁶⁶. Mayıs 1948'de de Halkevi başkanlığı görevini Nuri Nart üstlenmiştir⁶⁷. CHP'nin Aydın Bölge Müfettişi Rıza Levent'in 1941 yılında gerçekleştirmiş olduğu teftişte Çine Halkevi kayıtlarında tutulması elzem olan tüm defterlerin eksiksizce

54 *Aydın Gazetesi*, 23 Şubat 1938, Cafer Tayyar Uyguc'un oğlu Ünal Uyguc'a anlattığına göre Cafer Uyguc önce Çine halkevinde daha sonra da işi nedeniyle ailesi ile birlikte Aydın'a taşındığında Aydın Halkevinde çeşitli kollar-da faaliyet göstermiş yöneticilik yapmıştır. Bkz; Ünal Uyguc, *Babam Cafer Tayyar*, Yayınevi bilgisi yok, İstanbul 2017, s.41, *Aydın Gazetesi* 24 Nisan 1946.

55 *Aydın Gazetesi*, 22 Şubat 1938, *Anadolu Gazetesi* 22 Şubat 1938, *Yeni Asır Gazetesi* 22 Şubat 1938, *Cumhuriyet Gazetesi*, 24 Şubat 1938, *Akşam Gazetesi* 22 Şubat 1938.

56 *Aydın Gazetesi*, 3 Mart 1938.

57 *Aydın Gazetesi*, 23 Haziran 1939.

58 *Aydın Gazetesi*, 4 Şubat 1940, Melahat Gedik 1915 İstanbul doğumludur. 1935 yılında İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun olmuş, 1947'de İstanbul Barosunda avukatlığa başlamıştır. 1937 yılında Dr Namık Gedik ile evlenmiştir. Melahat Gedik eşinin 29 Mayıs 1960'da intiharının ardından, AP'sine katılmış ve Aydın'dan milletvekili seçilerek parlamentoya Aydın'dan katılan ikinci kadın vekil olmuştur. Melahat Gedik 28 Temmuz 1999 yılında vefat etmiştir. Cemile Şahin, *Türk Parlamentosundaki Kadın Milletvekilleri 1935-2007*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum 2010, s.162.

59 1911 Üsküdar doğumlu olan Namık Gedik 1936 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun olarak tabip unvanını almıştır. Gülhane Askeri Tıbbik Okulunda gördüğü altı aylık kursun ardından Denizli'de kısa bir süre görev yapmış ve 1937 yılında Çine'ye Hükümet Tabibi olarak atanmıştır. Çine'deki görevini 1942 yılına kadar sürdürmüştür. Çine ilçesinde gerek Hükümet tabibi, gerekse Halkevi başkanı olarak adını duyurmuş önce Adnan Menderes ve kuruluşu sonrası DP ile ilişki kurarak kamuoyu tarafından tanınan bir kişi olmuştur: Süleyman Akkuş, *Demokrat Parti Aydın Milletvekilleri (1950-1954)*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2016, s.101, Hacı Veli Gök, DP Döneminin Önemli Bir Siması; *Namık Gedik ve Siyasi Faaliyetleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, TC Tarihi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2020, s.34-35.

60 *Aydın Gazetesi*, 2 Temmuz 1942.

61 *Aydın Gazetesi*, 2 İkincikanun 1943.

62 "Aydın Kaza Kongreleri raporunun Genel Sekreterliğe sunulduğu" *BCA*, CHP Fonu, Fon Kodu: 490.1.0.0 Kutu No:622 Gömlek No: 43 Sıra No: 1.

63 *Aydın Gazetesi*, 14 Şubat 1945.

64 "Aydın Halkevi temsil şubelerinin faaliyetleri." *BCA*, CHP Fonu, Fon Kodu: 490.1.0.0. Kutu No:1021 Gömlek No: 930 Sıra No: 2.

65 *Aydın Gazetesi*, 4 Mayıs 1946.

66 *Aydın Gazetesi*, 10 Ağustos 1946.

67 *Aydın Gazetesi*, 27 Mayıs 1948.

tutulduğu not edilmiştir. Rıza Levent ayrıca Çine Halkevi binasının bir salon ve bir odadan ibaret olup dar ve ihtiyacı karşılamayacağı, yeni bina inşasına ihtiyacın duyulduğuna dair gözlemlerini de raporuna yansıtmıştır⁶⁸.

Çine Halkevi, faaliyetlerini tek katlı 180 lira değerinde kargır bir binada sürdürmüştür. Binanın büyük bir salonu üçte odası bulunmaktaydı. Çine Halkevi binası hemen çarşının karşısındaydı. Yanında cami bulunmaktaydı. Önündeki yol ise Muğla-Aydın yoluna bağlıyordu⁶⁹. Halkevi binası olarak kullanılan yer 1906- 1907 yıllarında yapılmış, CHP tarafından satın alınarak Halkevine devredilmiştir. Kargır malzemeden bodrum ile zemin kat olarak inşa edilmiş olan yapı L planlıdır. Yapının zemin katına, ana cephede yer alan beş basamaklı bir merdivenle girilmektedir. Zemin katı dikine dikdörtgen bir antre, bu antrenin her iki yanında bulunan kareye yakın dikdörtgen planlı odalar ve antrenin açıldığı enine dikdörtgen planlı salondan oluşmaktadır. Bu salon kısmının girişe göre sol köşesinde, salon kısmı ile irtibatlı enine dikdörtgen planlı bir mağaza bulunmaktadır. Yapının bodrum katı zemin katın neredeyse bir tekrarı şeklinde tasarlanmıştır⁷⁰.

Halkevlerinin çalışmalarını kesintisiz olarak sürdürebilmesi için gerekmekte olan maddi kaynak genellikle devlet bütçesi, özel idare, belediyeler, köy bütçeleri, iktisadi devlet teşekkülleri ve belediyeler bankasından karşılanmıştır. Çine Halkevine 1940 yılı belediye bütçesinden 200 lira yardım gelirken 1940 yılının hususi idare bütçesinden Halkevine ayrılan yardım miktarı 400 lira idi. 1942 belediye bütçesinden Halkevine 400 lira ödenek ayrılmıştır. Hususi idareden de 1942 yılında 650 liralık yardım yapılmıştır. 1943 yılında hususi idareden 600 lira kaynak ayrılan Çine Halkevine, Belediyeden de aynı yıl 200 lira yardım gerçekleşmiştir⁷¹.

3.1.Temsil Şubesi

Halkevlerinde Temsil Şubelerinin temel rolü, çalışma yaptıkları yerlerde vatandaşlara tiyatroyu sevdirmek, onları sahne sanatlarıyla buluşturmakta⁷². Bu yönüyle Halkevleri, kuruldukları yerin kültürel hayatına canlılık getirmesi bakımından önemli görevler üstlenmişlerdi. Halkevlerinde temsil edilen piyesler CHP Genel Sekreterliği tarafından belirleniyordu⁷³. Bu piyesler genellikle vatan sevgisini kazandırma ve Cumhuriyete bağlılık üzerine öğretici ve aşılaiıcı eserlerdi⁷⁴. Çine Halkevi Temsil Şubesi, Halkevi kurulduğunda teşkil edilmiş olan 3 şubeden biriydi⁷⁵. Faaliyet gösterdiği 1938-1951 yılları arasında en çok iz bırakan şube olmuştur. Temsil Şubesinin başkan ve yönetim kurulu seçimleri, Çine Halkevine başkan seçiminin olduğu günün akşamında yapıldı. Bu seçimde CHP Çine İlçe Başkanı Cevdet Salih Çanga da bulunuyordu. Seçimin sonucunda İzzet Ülgen başkan

68 "Aydın bölgesi teftiş raporunun 4. Büro'ya gönderildiği." *BCA*, CHP Fonu, Fon Kodu: 490.1.0.0. Kutu No:621 Gömlek No: 40 Sıra No: 1

69 "Aydın Çine Halkevi binasının planları." *BCA*, CHP Fonu, Fon Kodu: 490.1.0.0 Kutu No: 1663 Gömlek No: 790 Sıra No: 1.

70 Muzaffer Yılmaz, *Aydın'da Halkevi Mimarisi*, Aybil Yayınları, Konya 2019, s.63.

71 "Aydın'da hususi idare ve belediye bütçelerinden parti, halkevi ve hayır kurumlarına ayrılan tahsisatı gösteren cetveller." *BCA*, CHP Fonu, Fon Kodu: 490.1.0.0, Kutu No: 1474, Gömlek No: 23 Sıra No: 1.

72 *CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942*, Alaeddin Kırıl Basımevi, Ankara s. 5, 6.

73 *C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi*, s. 11.

74 Nurhan Karadağ, "1932-1951 Yılları Arasında Halkevleri Tiyatro Çalışmaları", *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 8, Sayı:8, 1988, s.136.

75 *Anadolu Gazetesi*, 22 Şubat 1938.

olurken, yönetim kurulu Fevzi Cengiz, Şefik Engin'den oluşmuştu⁷⁶. Temsil Şubesi, 1939 yılının Haziran ayında 26 kişiden ibaretti. Görevlerinde ise oldukça başarılı olmuşlar ve takdir toplamışlardı. Dönemin gazetelerinde Temsil Şubesi başkanı İzzet Ülgen'in sürekli olarak çalıştığı ve faaliyet ürettiği bilgileri yer almıştır⁷⁷.

Temsil Şubesinin ilk faaliyeti Halkevinin 20 Şubat 1938'de gerçekleşen açılışının akşamında vermiş olduğu "Tırtıllar" piyesi olmuş, piyes vatandaşlar tarafından coşkuyla izlenmiş, temsilde yer alan gençler halk tarafından takdirle karşılanmıştı⁷⁸. Çine Halkevi piyesi sadece Çine de değil Aydın Halkevinde de sahneye koydu⁷⁹. 2 Nisan 1938 günü Aydın'ı ziyaret eden Çine Halkevi Temsil Şubesi, burada tekrar "Tırtıllar" piyesini sergiledi. Bu piyeste Akgül rolünü öğretmen Ümmühan üstlendi. Piyeste yer alan diğer Temsil Şubesi üyeleri Dursun Ağa rolünü üstlenen İzzet ve Fatoş rolünü üstlenen Atiye idi⁸⁰.

24 Haziran 1939 günü akşamı Çine Halkevi Temsil Şubesine üye gençler, Kızılay haftası nedeniyle bir müsamere vermişlerdir. Gençler tarafından müsamere için de zengin bir program hazırlanmıştır⁸¹. Program akşam saat 21.00'da bando tarafından İstiklal Marşının çalınması ile başlamıştır. Ardından Temsil Şubesi "Vatan ve Vazife" piyesini sahnelemiştir⁸². Temsil Şubesi civar köyleri de unutmamış, köylerde açık hava temsilleri vermek için çalışmalar yürütmüştür. Akçaova ve civar köylere gezi yapılması planlanarak açık hava temsillerinin verilmesi kararlaştırılmıştı⁸³. Haziran 1939'da Akçaova'ya köy gezisi yapılmış, bu gezide Temsil Şubesi "Vatan ve Vazife" piyesini temsil etmiş, piyesi 500 köylü vatandaş izlemiştir⁸⁴. Özel günlerde ve bayramlarda da faaliyet gösteren Temsil Şubesi, 1939 yılındaki cumhuriyet bayramı kutlamaları sebebiyle bir temsil vermek için canla başla çalışıyordu⁸⁵.

1942 yılında Söke'ye düzenlenen gezide, Çine Halkevi Temsil Şubesi "Yanlış Yol" ve "Akıl İdarehanesi" piyeslerini sergilemişlerdi⁸⁶. Halkevlerinde Temsil Şubelerinin önemli bir amacı da, memlekete yeni tiyatro sanatçıları yetiştirmektir. Böylelikle Türk tiyatrosunun gelişmesine büyük katkı sunuyorlardı. Bu doğrultuda kimi şubeler, Türk tiyatrosuna yeni sanatçılar kazandırabilmek için kurslar düzenlemişlerdir⁸⁷. Çine Halkevinin Temsil Şubesi pek yeteneği keşfederek Türk tiyatro ve sinema hayatına kazandırmıştır. Bunlar arasında en çok tanınanı Şükran Güngör olmuştur. Uzun yıllar Çine Belediye Başkanlığı, CHP Çine İlçe Başkanlığı ve yapan ve Çine Halkevinin ilk başkanı olan Nuri Güngör'ün oğlu olan Şükran Güngör TRT 'de katıldığı bir programda tiyatroya ve sahne oyunlarına ilgisinin Çine Halkevi Temsil Şubesindeki faaliyetlere katılarak oluştuğunu ifade etmişti. Şükran Güngör

76 *Aydın Gazetesi*, 3 Mart 1938.

77 *Aydın Gazetesi*, 28 Haziran 1939.

78 *Aydın Gazetesi*, 23 Şubat 1938. Tırtıllar piyesinin ana teması ise yozlaşmış Batı kültürüne ve bağınazlığa karşı Türk devrim felsefesinin önemini ortaya koymaktı Nurhan Karadağ, "Halkevleri Oyun Dağarcığı (1932-1951)", *Erdem Dergisi*, Cilt 5, Sayı 13, Ankara 1989, s. 110.

79 *Aydın Gazetesi*, 1 Nisan 1938.

80 *Aydın Gazetesi*, 3 Nisan 1938.

81 *Aydın Gazetesi*, 16 Haziran 1939.

82 *Aydın Gazetesi*, 28 Haziran 1939, Vatan ve Vazife, bir Türk askerinin vatani için yaptığı fedakârlıkları anlatıyordu. Nurhan Karadağ, "Halkevleri Oyun Dağarcığı (1932-1951)", s.92.

83 *Aydın Gazetesi*, 28 Haziran 1939.

84 *Aydın Gazetesi*, 28 Haziran 1939.

85 *Aydın Gazetesi*, 26 Birinciteşrin 1939.

86 *Aydın Gazetesi*, 28 Temmuz 1942, Yanlış Yol, bireyin toplumla olan çatışmalarını konu alıyordu. Nurhan Karadağ, "Halkevleri Oyun Dağarcığı (1932-1951)", s. 121- 122.

87 *Halkevleri 1932-1935 – 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı*, s.62.

kendi sanat ve özel hayatlarını konu alan televizyon programında konuyla ilgili şunları söylemişti: *“Benim üzerimde iki şey fazla etki yaptı. Birincisi çocukluk yıllarımda oralara (Çine) gelen gezginci tiyatrolara babam beni götürürdü. Onların cazibelerine kapıldım bir an. Sonra Çine Halkevi temsil kolundaki abilerimiz yılda birkaç oyun oynarlardı. Onlar bana çok cazip gelirdi. Çok heyecan duyardım. Galiba onlardan bir tohum kalmış olmalı ki, sonradan çıktı meydana”⁸⁸*

1946 yılında CHP tarafından yurt genelindeki Halkevlerinin Temsil Şubeleri A,B,C ve D olmak üzere dört kategoriye ayrılmıştı. A kategorisini çalışmaları çok iyi olan, B kategorisini çalışmaları iyi olan, C kategorisini çalışmaları orta olan, D kategorisini ise çalışmaları kötü olan Halkevleri oluşturuyordu. Çine Halkevi bölgenin en canlı temsil şubesine sahip olmasına karşın bu kategoriler arasında D kategorisinde yer almış, çalışmaları ise zayıf bulunmuştu⁸⁹.

3.2.Spor Şubesi

Halkevlerinde Spor Şubelerinin temel işlevi toplumda sporun yaygınlaşmasını sağlamak, vatandaşlara sporu sevdirmektir. Halkevleri için spor milli bir mefkûre idi. Spor Şubeleri kuruldukları yerlerin coğrafi özelliklerini de göz önünde bulundurarak güreş, cirit, avcılık, atletizm, bisiklet, beden egzersizleri, doğa gezileri, tenis, milli oyunlar, yüzme, kürek ve yelken gibi alanlarda faaliyetler yürütecekti⁹⁰. Çine Halkevi Spor Şubesi, Halkevi kurulduğunda açılmış olan 3 şubeden biridir⁹¹.

Halkevi Spor Şubeleri, kuruldukları yerlerde spor takımları teşkil ederek buldukları muhitte spor faaliyetlerinin gelişmesine katkıda bulunuyordu⁹². Bu çerçevede Çine Halkevinin bir spor kulübü ve ona ait bir spor sahası vardı. Öyle ki Halkevi, bu spor sahasını geliştirmek ve güzelleştirmek için Aydın Ziraat Dairesinden 75 fidan akasya, 75 fidan okaliptüs istemiştir⁹³. Çine Halkevi Spor Şubesi faaliyetlerini sadece Çine’de değil çevre köylere de ulaştırmıştır. Spor Şubesi 27 Mart 1938 günü Köycülük Şubesiyle birlikte Yağcılar köyüne ziyarette bulunmuş, genç sporcular köy yolunda milli marşlar söyleyerek ilerlemiş, köye ulaştıktan sonra spor oyunları yapılmış, köylülerle hoşça vakit geçirilmiştir⁹⁴.

Çine Halkevi Spor Şubesi 22 Temmuz 1939 günü Milas Halkevi üyesi gençlerle tanışmak ve spor alanındaki faaliyetlerini arttırmak amacıyla Milas’a gezi düzenlemiştir. Milas’ta 22 Temmuz günü akşamı park gazinosunda Milas gençleri ile sohbetler ve konuşmalar yapılmış, ertesi gün ise Milas Halkevi Spor Şubesi ile futbol maçı tertip edilmiştir. Maçta kazanan olmamış, müsabaka 3-3 berabere sonuçlanmıştır⁹⁵. Çine Halkevi Spor Şubesine mensup 20 genç 30 Temmuz 1939 tarihinde Eski Çine köyüne de bir gezi düzenlemiştir⁹⁶. Çine Halkevi Spor Şubesi yüzme konusunda da faaliyetler göstermiştir, Bu amaçla 5 Ağustos 1939 tarihinde 25 kişilik bir kafile ile Marmaris’e gidilmiş, meraklıların yüzme yeteneğinin

88 <https://www.youtube.com/watch?v=7M3MJuqP54c> (Erişim Tarihi: 10.05.2022, 20:30)

89 Hamdiye Algan, *Halkevlerinde İnkılâp Temsilleri (1932-1951)*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011, s. 41- 42.

90 C.H.P. *Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942*, Alaaddin Kırıl Basımevi, Ankara, s. 6-8.

91 *Anadolu Gazetesi*, 22 Şubat 1938.

92 *1937 Yıldönümü Broşürü, Geçen Yılda Halkevleri Nasıl Çalıştı?*, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği, s.13.

93 *Aydın Gazetesi*, 11 Şubat 1939.

94 *Aydın Gazetesi*, 5 Nisan 1939.

95 *Aydın Gazetesi*, 1 Ağustos 1939.

96 *Aydın Gazetesi*, 1 Ağustos 1939.

arttırılması konusunda faaliyetlerde bulunulmuştur⁹⁷. 1939 yılındaki Cumhuriyet Bayramı kutlamaları sebebiyle Spor Şubesi spor karşılaşmaları ve eğlenceleri tertip etmeyi kararlaştırmıştır⁹⁸. 1942 yılında Çine Halkevi ve Söke Halkevi arasında Söke'de bir futbol maçı yapılmıştır⁹⁹.

3.3. Kütüphane ve Yayın Şubesi

Halkevleri, kuruldukları yerlerin okuma oranını arttırabilmek ve kültürel kalkınmayı sağlayabilmek amacıyla birer okuma odası ve kütüphane kurmakla mükellefti. Bu faaliyetlerden sorumlu şube ise Kütüphane ve Yayın Şubesi idi. Kütüphane ve Yayın Şubelerinin Halkevleri kütüphanelerindeki kitap sayılarını arttırmak ve vatandaşlara daha iyi bir okuma ortamı yaratmak gibi görevleri vardı¹⁰⁰. Öte yandan kütüphanelerin kitap ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için en önemli destek CHP Genel Merkezinden sağlanmaktaydı. CHP Genel Merkezi, umumiyet, felsefe, sosyal bilimler, filoloji, nazari bilimler, tatbiki bilimler, güzel sanatlar, edebiyat, tarih ve coğrafya gibi alanlarda çeşitli kitaplar satın alarak Halkevlerine dağıtıyordu¹⁰¹. Kütüphaneler genel bir nizama göre oluşturuluyor ve kütüphanenin mutlaka bir kütüphane kütüğü tutulması gerekiyordu¹⁰². Çine Halkevi Kütüphane ve Yayın Şubesi Halkevinin kurulduğu 1938 yılında faaliyetlerine başlamıştır¹⁰³. Faaliyet gösterdiği 13 yıl içinde Çine Halkevinin bir süreli yayını olmadığı gibi, basılmış eseri de bulunmamaktadır.

3.4. Köycülük Şubesi

Halkevlerinin önemli bir işlevi kırsal kalkınmaya katkıda bulunmak ve köylü ile şehirli arasındaki kaynaşmayı sağlamaktır. Bu uğurda Halkevlerinde Köycülük Şubeleri teşkil edildi. Köycülük Şubelerinin temel amacı köylü vatandaşların sorunlarıyla ilgilenmek, köylerdeki hasta vatandaşların tedavilerini karşılamak ve çeşitli konularda köylerde bilgilendirici çalışmalar yapmaktır¹⁰⁴. Çine Halkevinin kurulduğu tarihte kazanın nüfusu 35 bin idi ve nüfusun 29 bini köylerde yaşıyordu¹⁰⁵. Köycülük şubesinin Halkevi faaliyetleri içindeki yeri bu anlamda oldukça önemlidir. Köycülük Şubesi diğer şubelerle birlikte sık sık köy gezilerine çıkarak Çine köylülerini bilgilendirme sorumluluğunu yerine getirmiştir. Çine Halkevi Köycülük Şubesi, temsil, spor ve kütüphane ve yayın şubelerinden sonra kurulan dördüncü şubedir¹⁰⁶. Şubenin başkanlığını Doktor Namık Gedik yürütmüştür¹⁰⁷. Köycülük Şubesi 27 Mart 1938'de Spor Şubesi ile birlikte Yağcılar köyüne gitmiş, köylülerle sohbetler edilmiş, dertleri dinlenmiştir. Dertlerin çözümü için derhal harekete geçileceği mesajı verilmiştir. Kargaların tarlalara verdiği zararların nasıl çözülebileceği hususunda konuşmalar yapılmıştır. Yağcılar Köyünde yapılacak olan yeni Halkodası için 10 lira karşılığında bir yer alabilmek için ilgili tarla sahibiyle pazarlık edilerek onayı alınmıştır¹⁰⁸.

97 *Aydın Gazetesi*, 1 Ağustos 1939.

98 *Aydın Gazetesi*, 26 Birinciteşrin 1939.

99 *Aydın Gazetesi*, 28 Temmuz 1942.

100 C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, s.17-19.

101 C.H.P. *Halkevleri ve Halkodaları 1943*, Ankara 1944, s. 9, 10

102 C.H.P. *Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi*, s.13.

103 *Anadolu Gazetesi*, 22 Şubat 1938.

104 C.H.P. *Halkevleri Öğreneği*, Ulus Basımevi, Ankara 1935, s.18.

105 *Anadolu Gazetesi*, 22 Şubat 1938.

106 *Anadolu Gazetesi*, 22 Şubat 1938.

107 *Aydın Gazetesi*, 5 Nisan 1938; *Aydın Gazetesi*, 1 Temmuz 1941.

108 *Aydın Gazetesi*, 5 Nisan 1938.

Haziran 1939'da Temsil Şubesiyle müşterek olarak Akçaova köyüne bir gezi düzenlenmiştir. Gezi iki otobüsle yapılmış, gece geç saatlerde dönülmüştür. Aynı gün Temsil Şubesi “*Vatan ve Vazife*” piyesini vermiştir. Oyunu 500'e yakın köylü izlemiştir. Akçaova köylüsüne Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün köylüye ve köycülüğe verdiği değer anlatılmıştır.1939 yılı Haziran ayı sonlarında Karpuzlu nahiyesine de bir gezi gerçekleştirilmiştir¹⁰⁹.

Çine Halkevi II. Dünya Savaşı'nın yarattığı tüm sorunlara karşın 1941 yılında da Köycülük Şubesi ve Temsil Şubesi ile birlikte köy gezilerine devam etmiştir. Bu gezilerde bir sağlık memuru ve doktor da bulunmaktaydı. Bu vesileyle rahatsızlığı bulunan köylü vatandaşlar tedavi edilmiş, çocuklara da çiçek aşısı yapılmıştı. Sağlık muayenelerinin ardından Temsil Şubesi tarafından köy meydanında “Günün Adamı” ve “Kafa Tamircisi” isimli piyesler oynanmıştır¹¹⁰.

1942 yılında Eskiçine Köyüne gezi düzenleyen Köycülük Şubesine Halkevi Başkanı ve aynı zamanda hekim olan Namık Gedik de eşlik etmiş, rahatsızlığı bulunan köylü vatandaşların muayene ve tedavileriyle ilgilenmiştir. Bu gezide Halkevi kafilesinde avukatlar da hazır bulunmuş, köy idare heyetlerindeki sorunlarla ilgilenmişlerdir¹¹¹.

3.5. Sosyal Yardım Şubesi

Halkevlerinde teşkil edilen Sosyal Yardım Şubelerinin temel gayesi, yardıma muhtaç vatandaşlara, bakıma muhtaç hastalara ve imkânı olmayan çocuklara yardımda bulunarak sosyal eşitliğe katkıda bulunmaktır. Bu doğrultuda Sosyal Yardım Şubeleri köylere giderek vatandaşların dertleriyle ilgileniyor, onları muayene ettiriyor, tedavilerini karşılıyordu¹¹². Çine Halkevi Sosyal Yardım Şubesi, Çine'de 35 çocuğa yardım sağlamıştı¹¹³.1942 yılında Halkevi Başkanı Dr. Namık Gedik'in başkanlığında düzenlenen köy gezilerinde de 50 hastanın ilaçlarını ücretsiz olarak karşılamıştı¹¹⁴. 1945 yılında ise Halkevi ve Kızılay arasında yapılan ortak çalışmalar sonucunda Çine Halkevinde yoksul öğrencilere öğle yemeği verilmiştir¹¹⁵.

4. Halkevlerinin Kapatılışı ve Çine Halkevi

Çine Halkevinin aktif üyeleri Çine'de görev yapan memurlar, öğretmenler idi. Bunların sıkça görev yerlerinin değişmesi Halkevi faaliyetlerini önemli ölçüde aksamasına neden olmuştur. Başkan ve şube yönetim kurullarında istikrar sağlanamaması da Çine Halkevinin faaliyetlerini zayıf bırakmıştır. Halkın tarım ve hayvancılıkla uğraşması, bağ bahçe besicilik işinin zor koşullarda zaman gerektiren uğraşlar olması Çinelilerin Halkevine ilgisini azaltan etkenlerdi. Bunun dışında dönemin siyasi gelişmeleri, özellikle çok partili hayata geçiş süreci de Halkevlerinin faaliyetlerini sekteye uğratan bir durumdu.

109 *Aydın Gazetesi*, 28 Haziran 1939

110 *Aydın Gazetesi*, 1 Temmuz 1941; *Anadolu Gazetesi*, 3 Temmuz 1941.

111 *Aydın Gazetesi*, 2 Temmuz 1942.

112 C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, s.14, 15.

113 “Aydın ili ve kazalarındaki halkevlerinin çalışma programları.” BCA, CHP Fonu, Fon Kodu: 490.1.0.0, Kutu No: 981, Gömlek No: 804, Sıra No: 2.

114 *Aydın Gazetesi*, 2 Temmuz 1942.

115 *Aydın Gazetesi*, 1 Mart 1945.

1946'da Demokrat Partinin kurulmasıyla geçilen çok partili yaşam sonrası DP tarafından sıkça dile getirilen hususlardan biri de Halkevlerinin CHP'den ayrılarak bağımsız kurumlar haline getirilmesiydi¹¹⁶. Halkevleri, DP Türkiye Büyük Millet Meclisine girdikten sonra sıkça hedef haline gelmekteydi. Nedeni ise CHP ile olan organik bağı idi¹¹⁷. CHP bu eleştirilere karşın 1947 yılında Halkevlerini bağımsız birer kurum haline getirme üzerine çalışmalar yürüttü¹¹⁸. Ancak bu çalışmalardan bu yönde bir sonuç çıkmadı. 1947 yılından itibaren Halkevleri, yaşanan tartışmalardan ötürü işlevselliğini giderek yitirmeye başlamıştı¹¹⁹. 1950 yılında DP'nin iktidara gelmesiyle birlikte DP, CHP'nin Halkevleri mallarını zorla ve haksız bir şekilde elde ettiğini öne sürüyordu¹²⁰. Bu süreç, Halkevlerinin kapatılışına giden sürecin kapısını aralıyordu. 11 Ağustos 1951 tarihinde çıkan yasa ile Halkevleri kapatıldı, malları ise devlet hazinesine devredildi¹²¹. Tüm yurt genelinde olduğu Çine Halkevi de bu tarihten itibaren faaliyetlerine son vermiş bulunuyordu.

SONUÇ

Büyük Menderes Vadisinde Menderes Nehrinin güneyinde Madran dağının eteklerinde bir taşra kasabası olan Çine, cumhuriyet idaresiyle birlikte yeni rejimin hedeflerini halka ulaştırmak konusunda merkezi yönetim yerel idare ve kültür kurumlarıyla büyük çaba göstermiştir. Çine Halkevi Aydın'da Aydın, Nazilli ve Söke Halkevlerinden sonra Sümer Halkevi ile birlikte kurulan dördüncü Halkevi olmuştur. Faaliyette kaldığı 13 yıl içinde Çine ve köylerine 5 şubesinin gerçekleştirdiği çalışmalarla sosyal ve kültürel yaşamı canlı tutmaya, bölgede cumhuriyet rejiminin sesi soluğu olmaya gayret etmiştir. Çine ve köylerinde sunduğu oyunlarla tiyatroyu sevdirmiş, yetenekli gençleri sahne sanatlarına yönlendirmiş, spor hayatına canlılık kazandırmış ve Çine'de sporun gelişmesine önemli katkılar sunmuş, gençleri kötü alışkanlıklardan uzak tutmuştur. Oluşturduğu kütüphanesiyle vatandaşlara okuma imkânı sunmuştur. Köylere giderek köylü vatandaşların dertleriyle ilgilenmiş, hasta olanların tedavilerini üstlenmiş ve reçetelerini karşılamıştır. Nüfusunun %80'nin köylerde yaşaması nedeniyle köye yönelik faaliyetleri öne çıkmış, yoğun gerçekleşen köy gezileri halkı birbiriyle kaynaştıran etkinlikler olmuştur. Büyük merkezlerdeki Halkevleri kuruluş amaçları doğrultusunda hedeflerine yaklaşma yolunda faaliyet göstermişken, binası yeterli olmayan, istikrarlı yönetim ve şube yapılanmasını hayata geçiremeyen, yeterli bütçesi bulunmayan Çine Halkevi tam teşekküllü bir Halkevi olamamıştır. Dil Tarih ve Edebiyat, Güzel Sanatlar, Halk Dershanesi ve Kurslar, Müze ve Sergi gibi şubeler açılmamıştır. Süreli yayını, basılarak yayınlanmış bir eseri yoktur. Kuruluş tarihlerinde büyük bir heyecan ve coşku ile başlayan faaliyetler, II. Dünya savaşının yol açtığı sorunların gölgesinde maddi imkânsızlıklar, bütçe kısıtları, halkın önceliğinin başka alanlara yoğunlaşması, memur ve öğretmenlerin çoğunlukta olduğu yönetim kurullarının sürekli tayin ve yer değiştirme ile dağılması sonucu yeteri kadar rağbet görmeyerek zayıflamıştır. Tüm eksiklerine karşın Çine

116 Hakkı Uyar, *Demokrat Parti İktidarında CHP 1950-1960*, Doğan Kitap, İstanbul 2017, s. 73.

117 Çeçen, *a.g.e.*, s.215.

118 Orhan Özacun, "Halkevlerinin Dramı", *Kebikeç*, Sayı:3, 1996, s. 93; Müslime Güneş, "Adnan Menderes ve Halkevleri", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XII/25 (2012-Güz/Autumn), s.149; Uyar, *a.g.e.*, s.73.

119 Toksoy, *a.g.e.*, s.110.

120 Fevzi Çakmak, "Halkevlerinin Kapatılması ve Cumhuriyet Halk Partisi Mallarına El Konulması", *History Studies International Journal of History*, Sayı:3, Cilt:5, 2015, s.13; Özacun, *a.g.m.*, s.93.

121 *T.C. Resmi Gazete*, 11 Ağustos 1951, Sayı:7882, s.1781-1782.

Halkevi CHP ile birlikte bölge halkına yönelik kültür, sanat edebiyat gibi konularda bir araya getirmiş, sağlık alanında destek sunmuş, sosyal yardımlaşmayı teşvik etmiştir. Köylere, kırsal alana ulaşmış Cumhuriyetin değerlerini taşımıştır. Spor faaliyetleri ile gençliği zinde tutmuş, geleneksel sporları geliştirerek, modern sporların tanıtımını gerçekleştirmiştir. Halkevi yetiştirdiği sanatçılar, Türk siyasi yaşamına sunduğu yeteneklerle Çine'nin yakın tarihinde iz bırakan bir kurum olmuştur.

KAYNAKÇA

ARŞİVLER

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü- Cumhuriyet Arşivi.

“Aydın bölgesi teftiş raporunun 4. Büro’ya gönderildiği.” *BCA*, CHP Fonu, Fon Kodu: 490.1.0.0. Kutu No:621 Gömlek No: 40 Sıra No: 1

“Aydın Kaza Kongreleri raporunun Genel Sekreterliğe sunulduğu” *BCA*, CHP Fonu, Fon Kodu: 490.1.0.0, Kutu No:622, Gömlek No: 43, Sıra No: 1.

“Aydın Halkevi temsil şubelerinin faaliyetleri.” *BCA*, CHP Fonu, Fon Kodu: 490.1.0.0. Kutu No:1021, Gömlek No: 930, Sıra No: 2.

“Aydın Çine Halkevi binasının planları.” *BCA*, CHP Fonu, Fon Kodu: 490.1.0.0, Kutu No: 1663, Gömlek No: 790, Sıra No: 1.

“Aydın’da hususi idare ve belediye bütçelerinden parti, halkevi ve hayır kurumlarına ayrılan tahsisatı gösteren cetveller.” *BCA*, CHP Fonu, Fon Kodu: 490.1.0.0, Kutu No: 1474, Gömlek No: 23 Sıra No: 1.

“Aydın ili ve kazalarındaki halkevlerinin çalışma programları.” *BCA*, CHP Fonu, Fon Kodu: 490.1.0.0 Kutu No: 981 Gömlek No: 804. Sıra No: 2.

KİTAP VE MAKALELER

Algan, Hamdiye, (2011) *Halkevlerinde İnkılâp Temsilleri (1932-1951)*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Aker, M. Şefik, (1937), *İstiklal Harbinde 57. Tümen ve Aydın Milli Cıdali*, İstanbul: C.II, Matbaa-i Askeri.

Akkuş, Süleyman, (2016), *Demokrat Parti Aydın Milletvekilleri (1950-1954)*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın.

Akyüz, Kenan, (1986), “Türk Ocakları”, *Belleten*, Cilt:1, Sayı: 196, Ankara, s.201-228.

Arıkan, Zeki, (1999), “Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi”, *Atatürk Yolu Dergisi*, Cilt:6, Sayı:23, s.261-281.

Aydinel, Sıtkı, (1993), *Güneybatı Anadolu’da Kuva-yı Milliye Harekâtı*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Başaran, Mehmet, (2006), *Milli Mücadele’de Çine Heyet-i Milliyesi (1919-1920)*, İstanbul: Mor Ajans Yayınları.

Budak, Lütfi, (2018), *XIX. Yüzyıl Ortalarında Çine Kazası*, Aydın: Aydın Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını No:5.

Cumhuriyetin 15. Yılında Aydın, (1938), Aydın: C. H. P. Basımevi.

- CHF Halkevleri Talimatnamesi*, (1932), Ankara: Hâkimiyeti Milliyet Matbaası.
- CHP 1939'da Halkevleri*, (1939), Ankara: Recep Ulusoğlu Basımevi.
- CHP Halkevleri Öğreneği*,(1935), Ankara: Ulus Basımevi.
- CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, (1943)*, Ankara: Alaaddin Kırıl Basımevi.
- CHP Halkevleri ve Halkodaları 1943, (1944)*, Ankara .
- CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi* (1940), Ankara .
- Çakmak, Fevzi, (2015), "Halkevlerinin Kapatılması ve Cumhuriyet Halk Partisi Mallarına El Konulması", *History Studies International Journal of History*, Sayı:3, Cilt:5, s.1-21.
- Çeçen, Anıl, (2018), *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, İstanbul: Tarihçi Kitabevi.
- Değişim Sürecinde Aydın* (2010), Editör: Sabri Sürgevil, Hilal Ortaç, Olcay Pullukçuoğlu Yapucu, Cihan Özgün, Aydın: Aydın Ticaret Odası Kültür Yayını No:4.
- Erdem Tarhan- Erez Selçuk, (1963), *Kuruluşlarının Yıldönümü Halkevleri (1932-1951-1963)*, İstanbul: CHP İstanbul İl Gençlik Kolu Yayını.
- Gök, Hacı Veli, (2010), *DP Döneminin Önemli Bir Siması; Namık Gedik ve Siyasi Faaliyetleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, TC Tarihi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- GÖKBEL, Asaf, (1964) *Milli Mücadele'de Aydın*, Aydın: Coşkun Matbaası.
- Güneş, Günver, (2012), "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Aydın Türk Ocağı (1923-1931)", *Türk Yurdu*, Cilt 32, Sayı: 300, s.57-67.
- _____, (2007), "Çağdaşlaşma Sürecinde Aydın Halkevi ve Faaliyetleri", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt:3, Sayı:5, s.141-192.
- _____, (2010) "Türk Kadınının Muhtarlık Köy İhtiyar Heyetlerine Seçme ve Seçilme Hakkını Kazanması; Türkiye'nin İlk Kadın Muhtarı Gül Esin Hanım (Übbül), Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, C.IX, Sayı:20-21, Bahar/ Güz 2010, s. 171-190.
- Güneş, Müslime, (2012), "Adnan Menderes ve Halkevleri", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XII/25 (2012-Güz/Autumn), s.141-155.
- Karadağ, Nurhan, (1989), "Halkevleri Oyun Dağarcığı (1932-1951)", *Erdem Dergisi*, Cilt 5, Sayı 13, s. 81-122.
- _____, (1988), "1932-1951 Yılları Arasında Halkevleri Tiyatro Çalışmaları", *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 8, Sayı:8, s.135-177.
- Kodal, Tahir, (2013), "Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Ocakları", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı:52, s.295-314.
- Özacun, Orhan, (1996), "Halkevlerinin Dramı", *Kebikeç*, Sayı:3, s. 87-96.
- Özkurt, Fatih, (2019), *Yörük Ali Efe, Milli Mücadele'nin Gizli Kahramanı*, İstanbul: Kronik Yayınları.
- Özsarı, Mustafa, (1999), "Ege Bölgesi Ege Bölümü Halkevleri ve Yayın Çalışmaları", *Atatürk Yolu Dergisi*, Cilt:6Sayı:23, s.401-415.
- Sarınay, Yusuf, (1994), *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları 1912-1931*, İstanbul: Ötüken Yayınları.

- Şahin, Cemile, (2010), *Türk Parlamentosundaki Kadın Milletvekilleri 1935-2007*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- Şimşek, Sefa, (2002), *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Tekir, Süleyman- URAL, Selçuk, (2017), "Batı Anadolu'da Yunan İşgali ve Aydın Muhacirleri (1919-1920)" *CTAD*, Yıl 13, Sayı 26, s. 125-148.
- Toksoy, Nurcan, (2007), *Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak Halkevleri*, Ankara: Orion Yayınları.
- Tunçay, Mete, (1981), *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek-Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931)*, Ankara: Yurt Yayınları.
- Türk Ocakları Tarihi, Açıklamalı Kronoloji 1912-1997*, (1998), I. Cilt, Hazırlayanlar: Hüseyin Tuncer-Yücel Hacaloğlu-Ragıp Memişoğlu, Ankara.
- Türk Ocakları 1928 Senesi Kurultayı Zabıtları*, (1928) Ankara.
- Uyar, Hakkı, (2017), *Demokrat Parti İktidarında CHP 1950-1960*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Uyguç, Arif, (1996), *Dünden Bugüne Çine*, Denizli: Basım Ajans Matbaacılık.
- Uyguç, Ünal, (2017), *Babam Cafer Tayyar*, 2017: Yayınevi bilgisi yok.
- Üstel, Füsün, (2020), **İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları (1912-1931)**, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yetkin, Çetin, (1983), *Türkiye'de Tek Parti Yönetimi 1930-1945*. Altın Kitaplar Yayınevi.
- Yetkin, Sabri,(1996), *Ege'de Eşkıyalar*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Yılmaz, Muzaffer, (2019), *Aydın'da Halkevi Mimarisi*, Konya: Aybil Yayınları.

SÜRELİ YAYINLAR

- Akşam Gazetesi* (22 Şubat 1938.)
- Anadolu Gazetesi (22 Şubat 1938, 3 Temmuz 1941)
- Aydın Gazetesi* (1938-1948)
- Cumhuriyet Gazetesi* (24 Şubat 1938)
- Haber Gazetesi* (6 Eylül 1938)
- Milliyet Gazetesi* (9 Ağustos 1934)
- Resmi Gazete* (11 Ağustos 1951)
- Yeni Asır Gazetesi* (22 Şubat 1938)

DİJİTAL KAYNAKLAR

<https://www.youtube.com/watch?v=7M3MJUqP54c> (Erişim Tarihi: 10.05.2022, 20:30).